

CONSTRUINT VALORS

Dirigit a: Educació Secundària (3 i 4 ESO)

Un programa d'EpTS/ApS de:

medicusmundi
mediterrània

Amb el suport de:

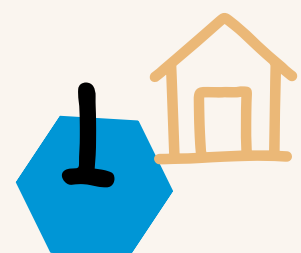
**Conselleria de Famílies
i Afers Socials**

Direcció General
de Cooperació i Immigració

La Direcció General de Cooperació no és
responsable dels continguts dels materials elaborats
per l'entitat en el marc del projecte finançat.

Cronograma

Introducció al
projecte i
presentacions.
El punt de partida:
**el model de
producció global**
(2 hores)

**Impactes
eco-socials del
model consumista**
(2 hores)

**Aprofundim:
Impactes
eco-socials**
(1 hora)

**Actors, solucions,
accions col·lectives i
agencies**
(1 hora)

**Visita d'agents
socials** i indagació
creativa de solucions
de futur
(2 hores)

Acords grupals

BON TRACTE / DISCRIMINACIÓ

ACORDS DE COMUNICACIÓ
(NO VERBALS)

RESPECTE DEL TEMPS

DISTRIBUCIÓ DE ROLS

PARTICIPACIÓ

DISFRUTAR

RECORDEM...

El cicle de l'alimentació

LA CADENA DE PRODUCCIÓ GLOBAL

Part de les gambes que es consumeixen a Espanya provenen d'**Hondures, Mèxic i l'Equador, Indonèsia, Vietnam o Tailàndia.**

Les gambes viatgen des dels països productors fins a la **Xina**, on són pelades i congelades.

Després les gambes viatgen a països europeus, com **Anglaterra o Holanda.** Allí s'arrebossen.

Una vegada han estat arrebossades, s'inicia la distribució a la resta de països europeus, entre els quals es troba **Espanya.**

<https://view.genial.ly/63a2cee6d8f3280012568110/interactive-content-viatgegamba>

MODEL DE PRODUCCIÓ AGROINDUSTRIAL

RECORDEM...

Producció industrial

Model dominant en els últims 50 anys

L'agroindustria es caracteritza per:

Productes químics :
Pesticides + fertilitzants +
fàrmacs (hormones)

Ús intensiu de tecnologia i
maquinària

Ramaderia
intensiva

Monocultius = sembrar el
mateix tipus de cultiu

Objectiu = maximitzar "eficiència" i la productivitat

El cicle de l'alimentació

Model actual dominant: cadena de producció global + model agroindustrial

“S'estima que al 2022 van patir **fam** a tot el món de 691 a **783 milions de persones**.
Mentre que **33 milions de menors** de cinc anys al 2022 van patir **sobrepès**”

Informe FAO 2023

CRISIS ECOLÒGICA I SOCIAL

“En un món on els **aliments són considerats mercaderia**, tenim dissenyat sistemes productius industrials molt dependents del petroli, amb una alta despesa energètica que comença en l'ús de fertilitzants i altres productes químics i conclou amb un absurd desplaçament d'aliments d'una part a una altra del món” - Duch, G (2010)

99

EL CICLE DE L'ALIMENTACIÓ: HÀBITS DE CONSUM I IMPACTES ECOSOCIALS

El cicle de l'alimentació

LES PREGUNTES IMPORTEN!

- L'alimentació és un dret?
- Decidim el que menjam?
- Fa 100 anys, creis que l'alimentació era la mateixa?
- On compram els aliments?
- Fa 100 anys, creis que ho compràvem al mateix lloc?
- Quins són els aliments que més compram?

CONSUMISME I DISTRIBUCIÓ D'ALIMENTS

<https://www.youtube.com/watch?v=SXPRKDb0Ips>

El cicle de l'alimentació

L'ALIMENTACIÓ ÉS UN DRET?

→ Pacte Internacional de drets econòmics, socials i culturals

EL DRET A UNA ALIMENTACIÓ ADEQUADA

“El dret a l'alimentació no és simplement un dret a una ració mínima de calories, proteïnes i altres elements nutritius concrets. És un dret a tots els elements nutritius que una persona necessita per a viure una vida sana i activa, i als mitjans per a tenir accés a ells”

(Nacions Unides)

Disponibilitat

Accessibilitat (econòmica i física)

“Les persones han d'estar en condicions de permetre's l'adquisició d'aliments per a tenir una dieta adequada sense comprometre altres necessitats bàsiques”

Aliment adequat

“L'alimentació amb gran densitat d'energia i escàs valor nutritiu, que pot contribuir a l'obesitat i altres malalties, podria ser un exemple d'alimentació inadequada”

El cicle de l'alimentació

L'ALIMENTACIÓ
ÉS UN DRET?

EL DRET A UNA ALIMENTACIÓ ADEQUADA

"A Espanya, cada any moren 90.000 persones per **malalties relacionades amb l'alimentació insana**. Hi ha 6 milions de persones malaltes on el principal **factor de risc** es l'alimentació".

"A l'Estat Espanyol, poden atribuir-se a l'alimentació insana entre un 40-55% les **malalties cardiovasculars**, un 45% de la **diabetis** i entre un 30/40% d'alguns **càncers** com el d'estómac i còlon"

El cicle de l'alimentació

DECIDIM EL QUE MENGEM?

El sistema de distribució i comerç dels aliments ha sofert canvis transcendents en els últims anys

Circuits curts i
mercats locals

Llargues distàncies i
distribució supermercats

Actualment > **3,5%** producte local a les Illes Balears

En els anys 80 la població que produïa aliments era del 69% i actualment és de **menys d'un 45%**

Disminueix el poder de decisió de les persones sobre el que volem consumir i com i qui ho produeix

DISTRIBUCIÓ: CONCENTRACIÓ DE PODER

ON COMPRAM ELS ALIMENTS?

“**Cinc grans cadenes controlen** la distribució de **més de la meitat dels aliments** que es compren en l'**Estat espanyol** sumant un total del **55%** de la quota de mercat (2007):

Carrefour > 23,7%
Mercadona > 16%,
Eroski > 7,4%,
Alcampo > 6,1%
Corte Inglés > 2,3%

“A més, si sumem a aquests la distribució realitzada per les dues principals centrals de compra majoristes (Euromadi i IFA), arribem a la conclusió que només **7 empreses controlen el 75% de la distribució d'aliments**”

TENDENCIA A LA CONCENTRACIÓN

Clasificación de las 10 mayores empresas de distribución de alimentos en la UE (2000/2015),
número y superficie de tiendas de alimentación en los 10 mayores países de la UE (2000/2015),
y proporción de las 5 mayores empresas de distribución de alimentos en cada uno de los países de la UE (2000/2011).

Clasificación

2000 2015

8	1	Schwarz (Lidl, Kaufland)
3	2	Tesco
1	3	Carrefour
5	4	Aldi
6	5	Edeka
4	6	Rewe
11	7	Leclerc
2	8	ITM (Intermarché)
7	9	Auchan
8	10	Sainsbury

Alemania Reino Unido Francia

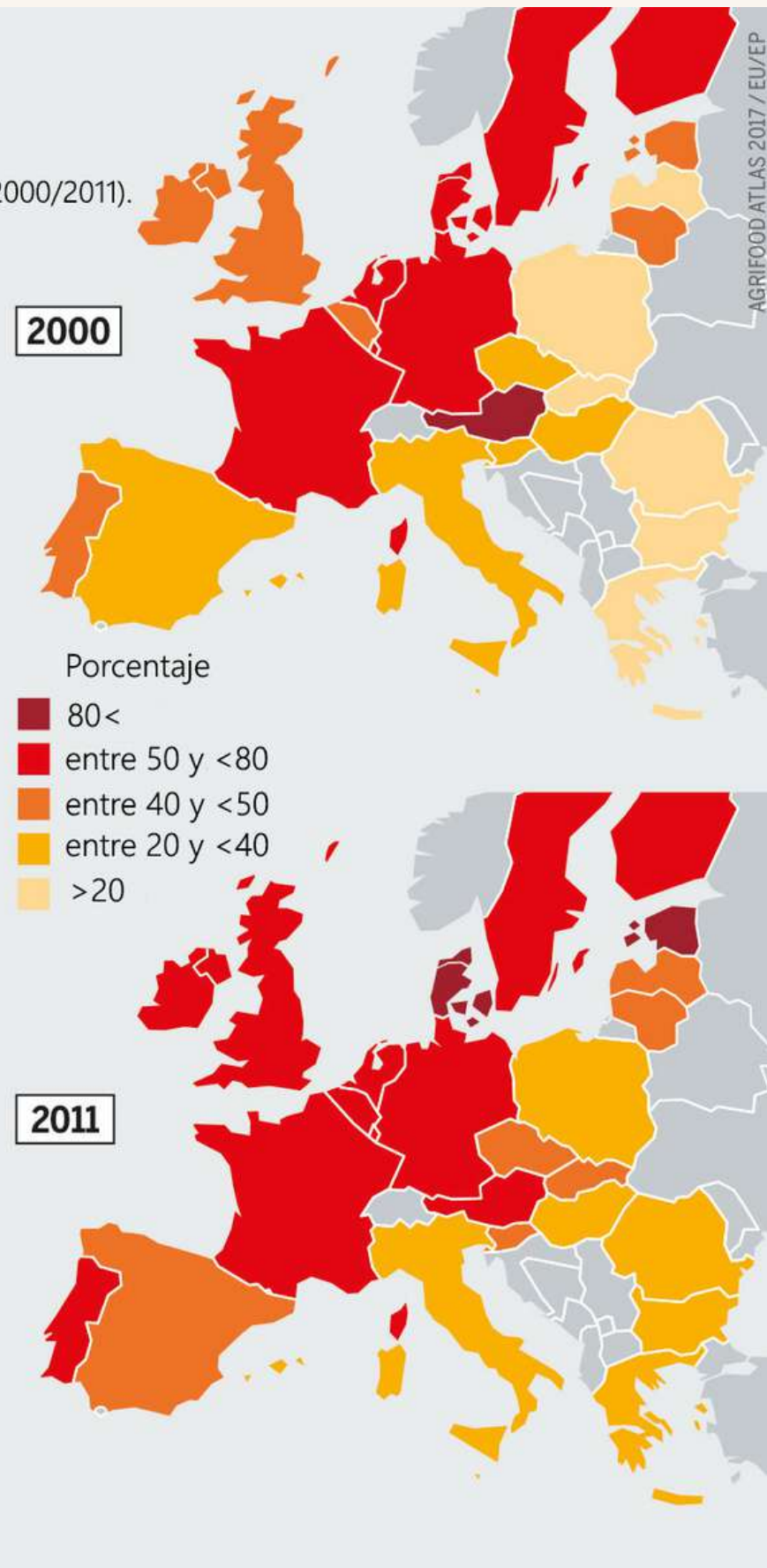
Número de tiendas de alimentación

Superficie de ventas (millones de metros cuadrados)

economatos / supermercados con descuento
supermercados
hipermercados

ON COMPRAM ELS
ALIMENTS?

Empreses multinacionals
controlen la producció i
distribució d'aliments

La producció d'aliments en el
món està monopolitzada per
cada vegada menys
empreses i cada vegada més
grans, al llarg de tota la
cadena alimentària

HÀBITS DE CONSUM ALIMENTARI

- Necessitats fisiològiques i nutricionals
- Factor econòmic
- Factors físics: l'accés a aliments
- Factors socials: temps, entorn social, cultura, família
- Estat d'ànim

DECIDIM EL QUE MENJAM?

“Els **canvis de l'economia alimentària mundial s'han reflectit en els hàbits alimentaris**”

Tenim accés a aliments sans i nutritius?

“El **70% de la dieta** dels espanyols es basa en **productes processats**. Només un 30% és fresc”

Major disponibilitat d'aliments processats, amb alt contingut de greix, sucre i sal

“En els últims 30 anys el preu dels **aliments saludables ha pujat** més que el dels aliments ultraprocesats”

PUBLICITAT I DISTRIBUCIÓ D'ALIMENTS

<https://www.youtube.com/watch?v=DeawKDGisjA&t=5s>

FA 100 ANYS, CREIS QUE
L'ALIMENTACIÓ ERA LA MATEIXA?

PUBLICITAT I DISTRIBUCIÓ D'ALIMENTS

**“El 80% de la publicitat és d'aliments
poc saludables”**

En l'actualitat, als països del norg global, el que mengem té molt més a veure amb la **publicitat**, els mitjans de comunicació i les xarxes socials.

El cicle de l'alimentació

DESIGUALTATS GLOBALES EN ELS HÀBITS ALIMENTARIS

La denegació del dret a l'alimentació NO és el resultat de la falta d'aliments en el món. Segons l'Organització per l'Agricultura i l'Alimentació (FAO), el món produeix suficient quantitat d'aliments per a alimentar a tota la seva població. La causa bàsica és **falta d'accés als aliments disponibles**. Per exemple, la pobresa, l'exclusió social i la discriminació solen limitar l'accés de les persones als aliments, també als països econòmicament més desenvolupats, on hi ha aliments en abundància. (Nacions Unides)

“El risc alimentari no afecta tothom de la mateixa manera. El **44%** de la població espanyola no pot seguir una alimentació saludable **perquè té un cost elevat**”

El cicle de l'alimentació

DESIGUALTATS GLOBALES EN ELS HÀBITS ALIMENTARIS

Les taxes de **consum de carn** no para de créixer als països enriquits. Entre 1980 i 2012 el consum de carn per càpita a nivell mundial **ha augmentat un 40%**. No obstant això, com tantes altres coses, està distribuït de forma molt **desigual**.

Per exemple, a l'Índia la mitjana per càpita i any és de 5 kg, mentre que als EUA és de 75 kg i **51 kg per al cas d'Espanya**.

Segons el World Cancer Research Fund el nivell considerat sa està entorn dels 25 kg, la meitat del que es consumeix actualment a Espanya.

El cicle de l'alimentació

MALBARATAMENT D'ALIMENTS

“Avui dia, **un terç de tot el menjar** produït en el món es malgasta”

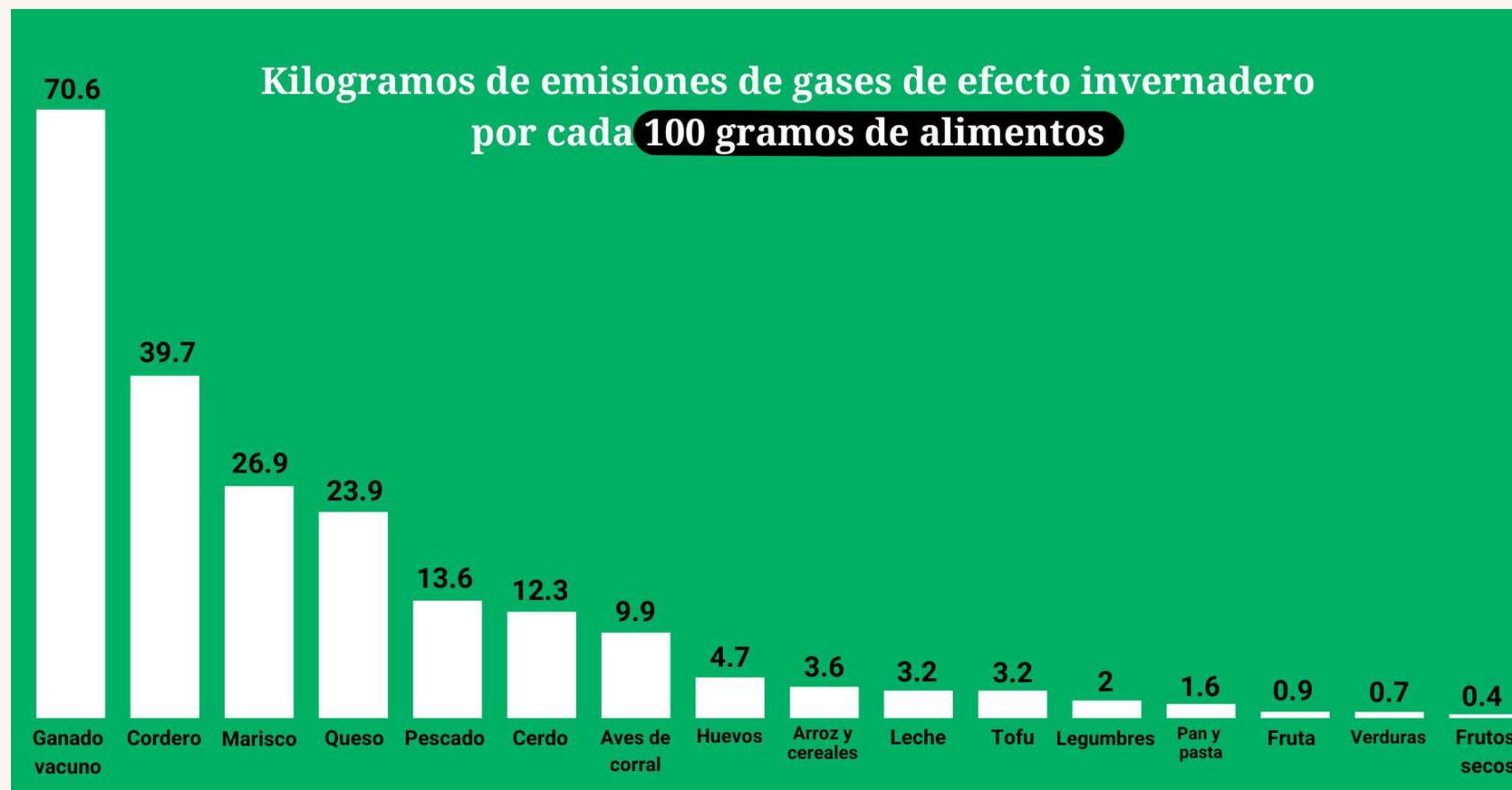
“A la **Unió Europea**, cada any es malbaraten 59 milions de tones d'aliments. Aquesta quantitat equival a uns **130 kg/persona** i al **20% de la producció alimentària total**” .

“La taxa de malbaratament, a nivell **estatal**, és de **90 kg** d'aliments per any”

“La **producció i el processat** generen el **30%**, la comercialització el **5%** i els **serveis i les llars** acumula el **65%**”

El cicle de l'alimentació

IMPACTES ECOLÒGICS DELS HÀBITS DE CONSUM

El bestiar boví i oví emeten metà quan digereixen l'herba i plantes

Els residus del bestiar en els prats, així com els fertilitzants usats en els cultius per a l'alimentació emeten òxid nitrós

El cicle de l'alimentació

IMPACTES ECOLÒGICS DELS HÀBITS DE CONSUM

Producció de gasos d'efecte d'hivernacle

Gasos presents en l'atmosfera terrestre que provoquen un augment en la temperatura de la terra

Metà (CH_4)

↪ Cria intensiva de bestiar

Diòxid de carboni (CO_2),

↪ Produït per la crema de petroli, gas i carbó, utilitzats en el transport i indústria

Òxid nitrós (N_2O)

↪ S'allibera en l'aplicació de fertilitzants i pesticides

“La **ramaderia** és la responsable del **14,5%** de les emissions globals de gasos d'efecte d'hivernacle, tantes com emeten tots els cotxes, trens, vaixells i avions junts”

El cicle de l'alimentació

IMPACTE ECOLÒGIC DEL MALBARATAMENT D'ALIMENTS

Si acaben a l'abocador i es podreixen, genera emissions de **diòxid de carboni** (CO_2) i **metà** (CH_4), gasos d'efecte d'hivernacle que contribueixen al canvi climàtic.

A més de generar una **despesa de recursos** que no són infinits, com l'aigua, la terra, recursos marins, etc..., emprats en la producció i transport d'aliments.

“El desaprofitament d'aliments genera aproximadament el **8% de totes les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle**”

El repte de LEGO!

EL REpte I LA SELECCIÓ

La **concentració de poder** de les cadenes de distribució i **hàbits alimentaris**

Impactes ecològics relacionats amb els hàbits de consum

El **malbaratament d'aliments** al països enriquits i **desigualtats globals**

Fem grups de 3. Algunes indicacions:

- Tenim 10 minuts per debatre la idea.
- No és possible l'intercanvi de peces de LEGO entre grups.
- És possible repartir tasques i rols (el que construeix, el que cerca fitxes, el que redacta el breu relat de la maqueta etc.)
- Les “peces especials” tenen un funcionament “especial” ;)
- Teniu uns 40 minuts per elaborar la vostra maqueta.

EL REPTE I LA SELECCIÓ

Selecció de la maqueta amb el
relat més original

**GRÀCIES PER LA
VOSTRA PARTICIPACIÓ**

Margalida Ferrer - Tècnica d'EpTS de
Medicusmundi Mediterrània

BIBLIOGRAFIA

Duch, G. (2010). Lo que hay que tragar: minienciclopedia de política y alimentación. Los libros del lince

Economía solidaria (2007).La distribución moderna: la invasión de los supermercados

<https://www.economiasolidaria.org/recursos/biblioteca-la-distribucion-moderna-la-invasion-de-los-supermercados/>

Justicia Alimentaria (2022). Aprendiendo a enfermar. Alimentación insana en la población infantil y juvenil

https://justiciaalimentaria.org/wp-content/uploads/2022/02/Informe_Aprendiendo-a-enfermar.pdf

Oficina del Alto Comisionado para los Derechos Humanos (2010) El derecho a la alimentación adecuada.

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/FactSheet34sp.pdf>

Organización de las Naciones Unidas para la Alimentación y la Agricultura (2023): El estado de la seguridad alimentaria y la nutrición en el mundo 2023.

<https://www.fao.org/publications/home/fao-flagship-publications/the-state-of-food-security-and-nutrition-in-the-world/es>

**GRÀCIES PER LA
VOSTRA PARTICIPACIÓ**

Margalida Ferrer - Tècnica d'EpTS de
Medicusmundi Mediterrània